

Kivijärven kunnanvaltuustolle

ARVIOINTIKERTOMUS

VUODELTA 2022

Kivijärven kunta
Tarkastuslautakunta
7.6.2023

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KOKOONPANO JA TEHTÄVÄ

Kuntalain 121 perusteella on valtuusto 2.8.2021 § 25 asettanut tarkastuslautakunnan vuosien 2021—2024 hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakuntaan on kuuluneet

Jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Riku Kalmari, pj.	Teuvo Rekonen
Eeva-Liisa Tobiasson, vpj.	Aimo Kainulainen
Ritva Tähtivirta	Keijo Korpi
Aimo Aarrekangas	Ulla Männikkö
Olavi Hakkarainen	Nelli Kainulainen

Valtuusto on kuntalain 122 §:n perusteella valinnut toimikauden 2019—2021 hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisöksi BDO Auditor Oy:n. Vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT; HT Joni Mäkitalo ja lautakunnan sihteerinä on toiminut 2.1.2021 alkaen JHT, HT Sanna-Mari Pääkkönen. 1.3.2022 alkaen tehtävää on jatkanut KHT, JHT Heidi Rimpilä ja hänen sijaisenaan 3.5.2022 alkaen JHT, HT Aki Rusanen, 26.10.2022 alkaen Tarmo Hartikka.

Tilintarkastaja on raportoinut suorittamistaan tarkastuksista tarkastuslautakunnalle ja antanut kuntalain 125 § mukaisen tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus on ollut lautakunnan käytössä tätä arviointikertomusta laadittaessa.

Varsinaisen työnsä on lautakunta toteuttanut etukäteen laaditun arviointisuunnitelman ja työohjelman mukaisesti. Arviointisuunnitelman on hyväksytty vuosille 2021 — 2024 sekä sisäisen työohjelman vuodelle 2022. Tarkastuslautakunta on kokoontunut viisi kertaa. Vuoden 2022 työohjelman mukaisesti lautakunnan painopistealueina olivat: sivistystoimi, tekninen toimi ja työhyvinvointi. Kokousten yhteydessä on saatu selvityksiä kunnan toiminnan ja talousarvion toteutumisesta sekä vuoden 2023 talousarvion valmistelusta. Kokouksissa on kuultu kunnanjohtajaa ja muita kunnan johtavia viranhaltijoita sekä kunnanhallituksen puheenjohtajaa. Tarkastuslautakunta on työohjelman mukaisesti kuullut seuraavia henkilöitä.

- kunnanhallituksen pj Erkki Leppänen
- kunnanjohtaja Pekka Helppikangas
- sivistysjohtaja Pirkko Oinonen
- tekninen johtaja Mika Vesterinen
- kirjanpitäjä Janne Mäkinen
- työsuojelupäällikkö Sini Hakkarainen
- JYTY:n edustaja Päivi Hakkarainen

Lautakunnan työskentelyssä on otettu huomioon lautakunnan jäsenten esteellisydet.

Vuoden 2021 arviointikertomus on käsitelty valtuustossa 20.6.2022 § 14. Kunnanvaltuusto käsitteli arviointikertomuksen ja päätti pyytää kunnanhallitukselta lausunnon arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin syyskuun 2022 loppuun mennessä. Kunnanhallitus ei ole antanut valtuuston pyytämää selvitystä vuoden 2021 arviointikertomuksesta.

2. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Kunnanhallitus on toimintakertomuksessa tehnyt selkoa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Toimintakertomus antaa riittävän kuvan vuoden 2022 toiminnasta.

Keskeistä toiminnassa on ollut valmistautuminen hyvinvointialueen perustamiseen vuoden 2023 alusta. Sen lisäksi, että sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen palvelut siirtyvät hyvinvointialueelle, se tulee vaikuttamaan kunnan tukipalvelujen toimintaan.

2.1. Taloudelliset tavoitteet

Kunnan tilikauden ylijäämä oli 1,439 milj. euroa. Edellisenä vuonna ylijäämää kertyi 1,154 milj. euroa. Talousarviossa asetetut tuloslaskelman tulo- ja menotavoitteet toteutuivat valtuuston hyväksymän talousarvion mukaisina. Toimintavuoden aikana talousarvioon ei tehty muutoksia. Tilikauden ylijäämän toteutuminen talousarviota parempana johtuu pääosin verotulojen toteutumisesta ennakoitua suurempana. Talousarvioon nähden suurin kulusäästö syntyi palvelujen ostojen kohdalla, jossa sote-kuntayhtymän ja perusturvaliikelaitos Saarikan ostot jäivät 88 250 euroa alle talousarvion. Tekninen osasto alitti talousarvion 65 420 eurolla.

Edellisten tilikausien ylijäämää taseessa oli 2,667 milj. euroa. Tilikauden 2022 ylijäämä huomioiden on taseessa kumulatiivista ylijäämää 4,106 milj. euroa, mikä on 3 859 euroa/asukas.

Rahoituslaskelmassa toiminnan ja investointien rahavirta oli 1,687 milj. euroa (0,807 milj. euroa vuonna 2021). Tunnusluku toiminnan ja investointien rahavirta viideltä vuodelta oli 1,581 milj. euroa. Investointien ja toiminnan rahavirta —tunnusluku ilmaisee, missä määrin rahavirtaa jää lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen tunnusluku tarkoittaa, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja käyttämällä tai ottamalla lisää lainaa. Viiden vuoden kertymä kuvaa saman asian pidemmällä aikavälillä. Pitkäaikaista lainaa ei nostettu tilikauden aikana, vaan investointien rahoitus on hoidettu tulorahoituksella.

2.2. Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2022 talousarviossa on todettu, että talousarvion käyttötalousosa sisältää toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, määrärahat ja tuloarviot tulosaluekohtaisesti. Kunnanvaltuuston päätös sitoo tulosaluetasolla määrärahat ja tuloarviot samoin kuin tuloslaskelmaosan määrärahoja sekä tuloarvioita ja investointiosan määrärahoja hankekohtaisesti. Kunnanhallitus ja lautakunnat voivat toimialallaan siirtää käyttötaloutensa määrärahoja tulosalueeltaan toiselle perustellusta syystä.

Talousarviossa toiminnalliset tavoitteet on määritelty määrällisinä, laadullisina ja taloudellisina tavoitteina. Tilinpäätöksessä on noudatettu talousarvion esittämistapaa.

Talousarvio sisältää vähän konkreettisia toiminnallisia tavoitteita. Enemmänkin määritellyt tavoitteet ovat toimintaa kuvaavia tavoitteita. Toiminnan painopistealue otsikoinnin sisällä on kuitenkin selkeitä vuositason tehtäviä muutoksia ja näistä on tilinpäätöksessä myös raportoitu.

2.2.1 Hallinto- ja elinkeino-osasto / kunnanhallitus

Yleishallinnon menot muodostuvat hallinnon palkkakuluista sekä luottamushenkilöorganisaation kuluista ja palkkioista pois lukien sivistys ja tekninen lautakunta. Kehittämissyhtiö Witaksen asukaslukuperusteinen maksu 66.415 euroa sisältää kokonaisvaltaisen elinkeinoasioiden hoitamisen. Kehittämissyhtiö Witas Oy on ratkaissut kuntarahalla kunnan elinkeinojen kehittämiseen ja yritysryhtymän liittyvät hakemukset. Muihin

hankkeisiin osallistutaan kunnan erillispäätöksin. Elinkeinotoimessa tuulivoiman rakentaminen kunnan alueella on mahdollisuus.

Työttömyysaste Kivijärvellä hieman huononi tilikauden aikana. Vuoden 2022 keskimääräinen työttömyysaste oli 13,4 % ja vuonna 2021 se 13,0 %. Keski-Suomen TE-alueella työttömyysaste oli 11,5 % ja valtakunnan keskimääräinen oli 9,5 %.

Nuorten kesätyöllistämisen hoiti kertomusvuonna Kannonkosken-Kivijärven 4H yhdistys. Kunnan 10.000 euron tuella työllistyi 27 nuorta.

Kunnan tietohallinto on ulkoistettu Joki-ICT Oy:n hoitoon. Vuoden 2022 aikana tietohallinnon tulosyksikön kustannukset olivat 38.393,36 euroa (28.140,12 euroa vuonna 2021).

Sisäinen valvonta

Kunnan sisäinen valvonta on säännöstasolla asianmukainen. Hyväksytyt säännöt eivät kuitenkaan ole tae käytännön valvontatoimien onnistumisesta.

Kunnan sisäinen valvonta on prosessi jossa mm. hankintatoimen osalta tehtäviä on hajautettava siten, ettei sama henkilö voi viedä prosessin kaikkia vaiheita yksin läpi. Pienessä organisaatiossa tehtävien hajauttaminen on ongelmallista, mutta ei mahdotonta. Viimekädessä kunnan johto on vastuussa, että sisäinen valvonta käytännössä toimii.

Myös kunnan eräntyneiden saamisten määrä on korkea ja saamisissa on mukana myös saamia konserniyhtiöiltä.

Tarkastuslautakunnan käsityksen mukaan kunnan sisäinen valvonta ei ole ollut kaikilta osin toimiva ja jatkossa käytännön sisäiseen valvontaan tulee kiinnittää enemmän huomiota. Tärkeintä on rakentaa organisaatio siten toimivaksi, että vältytään vaarallisista työyhdistelmistä ja toimitaan sisäistä valvontaa koskevien ohjeiden mukaisesti. Jotta tämä onnistuisi, niin sisäisen valvonnan resurssit tulee olla riittävät.

2.2.2 Sosiaali- ja terveystoimi

SOTE kuntayhtymä vastaa sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä Kivijärvellä. Palvelujen tuottamisesta huolehti kuntayhtymän Perusturvaliikelaitos Saarikka, joka vastasi koko perusturvan hoitamisesta. Kuntayhtymä puretaan vuoden 2023 aikana Sote-asioiden järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa.

SOTE kuntayhtymän Kivijärven maksuosuus kuntayhtymän nettomenoista oli 5,368 milj. euroa (vuonna 2021 noin 5,552 milj. euroa). Vuoteen 2021 verrattuna kulut pienenevät 0,35 % ja alittivat vuoden 2022 talousarvion 95 000 eurolla. Tilinpäätökseen kirjattiin hyvitystä 169 000 euroa. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alijäämän kattamisesta vuonna 2022 on kirjattu 159 000 euroa ja edellisen tilinpäätöksen pakollinen varaus purettiin. Sosiaali- ja terveystoimen menot ovat n. 60 % kunnan kaikista käyttömenoista. Vanhusväestön runsas määrä ja sairastavuus nostaa kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon menoja. Kivijärvellä on ollut saatavilla myös oma lääkäri.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2022 aikana Saarikan palvelut ovat pääosin toimineet sovitusti ja lääkäriin on päässyt tarvittaessa.

2.2.3 Sivistysosasto

Kunnan sivistyspalvelujen toimintaa ja tavoitteiden toteutumista on selvitetty edellisvuoden tapaan laajasti ja monipuolisesti toimintakertomuksessa. Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet on keskeisiltä osiltaan saavutettu.

Sivistysosaston käyttömenot olivat 2,239 milj. euroa talousarvion ollessa 2,238 milj. euroa. Toimintamenoissa kertyi säästöä 1 000 euroa. Lisäksi toimintatuottoja kertyi 38 000 euroa talousarviossa ennakoitua enemmän. Näin sivistysosaston nettomenot jäivät 39 000 euroa alle talousarvion.

Sivistysosaston toiminnalliset tavoitteet ja taloudelliset tavoitteet ovat kokonaisuudessaan toteutuneet hyvin.

Varhaiskasvatuksen menot ylittivät talousarvion 53 488 euroa ja tulot 6 880 euroa. Ylitystä johtui lasten kotihoidon tuen ennakoitua suuremmasta tarpeesta. Hoitopäivien lukumäärä oli 3 479 ja se vastasi edellisvuosien tasoa. Lasten kotihoidon tukea maksettiin 67 139,90 euroa ja se oli kaksinkertainen talousarvioon ja edellisvuoteen nähden. Varhaiskasvatuksen määrälliset ja laadulliset tavoitteet toteutuivat hyvin.

Varhaiskasvatuksen hoidossa olevien lasten määrässä ja hoitopäivien lukumäärässä ylitettiin asetetut tavoitteet.

Peruskoulutuksen osalta menot alittivat talousarvion 67 048,59 euroa ja tulot jäivät talousarviosta 1 636,43 euroa. Nettona säästöä kertyi 65 412,16 euroa. Perusopetuksen tavoitteet toteutuivat hyvin. Oppilashuollollisia palveluja on kehitetty vuoden aikana. Koulupsykologia palvelut tuotettiin ostopalveluna. Koulun henkilökuntana toimi kolmen vakinaista koulunkäynninohjaajaa sekä loppuvuodesta palkkatuella palkattu koulunkäynnin ohjaaja. Kunnan opettajatilanne on hyvä, vakanssit on voitu täyttää pätevilla opettajilla. Ongelmaksi muodostuu lähinnä sijaisuuksien järjestäminen.

Perusopetuksen oppilasmäärä oli edellisvuoden tasossa. Peruskoulutuksen oppilaskohtaiset käyttömenot olivat 15 554 euroa/oppilas (ed.v. 13 807 euroa/oppilas). Talousarvioon verrattuna menot jäivät 882 euroa/alle talousarvion. Koulukyydit hoidettiin kunnan omana toimintana ja kuljettajapalvelua on ostettu tekniseltä osastolta elokuusta 2020 alkaen.

Muun koulutuksen (kansalaisopiston ja musiikkiopiston sekä toisen asteen kuraattori ja psykologipalvelut) toimintamenot olivat 23 634,84 euroa ja ne ylittivät talousarvion 10 014,84 eurolla. Kansalaisopiston opetustuntien määrä oli 483 (ed.v. 542). Musiikkiopiston opetustuntien määrä oli 362 (ed.v. 311) ja opiskelijoiden määrä 9 (ed. v. 7).

Kirjastotoimi toimi hyvin määrärahojen puitteissa. Kirjastotoimen tavoitteena oli kartuttaa kirjaston kokoelmia määrällisesti. Lainaaja-, käynti- ja lainausmääriin suunniteltiin saavan lisäystä omatoimikirjaston käyttöönotolla. Omatoimikirjastoa saatiin käyttöön heinäkuussa. Kirjaston lainamäärä ja kasvoivat mutta lainaajamäärä väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Talousarvioon nähden jäätiin kuitenkin vähän alle. Kirjastossa kävijämäärä oli vain 4050 (esim. v. 2019 oli 7232). Kävijämääriin koronalla on ollut ilmeisesti suuri vaikutus.

Kulttuuritoimen yhtenä tavoitteena oli tarjota kulttuuritapahtumia kuntalaisille ja kesäasukkaille, mutta kulttuuritoiminta jäi edellisvuoden tapaan vähäiseksi koronan takia. Kulttuuriavustusta myönnettiin kolmelle yhdistykselle.

Vapaa-aikatoimi tarjoaa runsaasti erilaisia tapahtumia ja palveluja kuntalaisille. Mutta myös vapaa-aikatoimen osalta vuosi 2022 oli poikkeuksellinen pitkittyneen koronaepidemian vuoksi. Käytännössä liikunta- ja nuorisotilat saatiin pitää auki koko vuoden, vasta kesän jälkeen palattiin takaisin normaaliin toimintaan. Nuorisotalon kävijämäärän alhaisuus huolestuttaa. Toimintamenot ylittyivät 11 203 euro ja toimintatuotot ylittyivät 14 944,52 euroa, joten nettomeno jäi 3 740,60 euroa alle talousarvion.

2.2.4 Tekninen osasto

Toiminta-ajatuksen mukaan teknisen toimen tehtävänä on päävastuualueensa palvelujen järjestäminen ja ylläpitäminen kuntalaisille ja kunnan muiden hallintokuntien käyttöön taloudellisesti, tehokkaasti, laadullisesti ja tarvittavassa laajuudessa.

Tehtävistä sekä toiminnan ja talouden toteutumisesta on toimintakertomuksessa laaja selvitys. Teknisen osaston toteutuneet menot olivat 1,766 milj. euroa, missä ylitystä oli talousarvioon nähden 42 000 euroa ja tulot olivat 1,786 milj. euroa ja ne ylittivät 25 000 euroa. Teknisen osaston toiminnalliset tavoitteet ovat toteutuneet suurimmalta osin tavoitteen mukaisesti.

Kaavoituksen osalta myönteisenä tavoitteen mukaisesti on, että tällä hetkellä kunnalla on riittävästi tasokkaita rakennuspaikkoja. Kaavoituksessa on kiinnitetty huomiota taloudelliseen rakentamiseen.

Liikenneväylien ja yleisten alueiden hoidon kohdalla tulosityksikön määrärahat ylittivät. Liikenneväylät ja yleiset alueet on hoidettu tuntiveloitusperusteisen hoitosopimuksen mukaisesti vuoden 2022 aikana.

Palotoimen hoitaa Keski-Suomen Pelastuslaitos. Vuoden 2023 alusta em. toiminta siirtyi hyvinvointialueelle. Toiminnasta on vastannut paikallisesti toimenpidepalkkainen Keski-Suomen Pelastuslaitoksen alainen palotoimi. Kivijärvelle on sijoitettu yksi vakituinen palomies. Toiminnan kustannukset olivat 109 000 euroa, mikä oli talousarvion mukainen. Ongelmana toiminnassa on palohenkilöstön vähyys ja ikääntyminen. Erityisiä keinoja ei ole, miten palokuntaan saataisiin lisää henkilöstöä ja erityisesti nuorempia henkilöitä. Henkilöstön vähyys vaikeuttaa toimintaan sitoutumista.

Kunnan kiinteistötoimen menot olivat 673 000 euroa ja siinä oli alitusta talousarvioon nähden 3 246,97 euroa. Tulot olivat 952 000 euroa, joka alitti talousarvion 13 311 eurolla. Tyhjillään oleville toimitiloille on pyritty löytämään käyttöä. Kunnan omistamien taloyhtiöiden käyttöaste on jatkunut hyvänä. Suunnitelman mukaisten poistojen kirjaaminen on johtanut tappiollisiin tuloksiin yhtiöissä.

Ruokahuollon menot 278 000 euroa alittivat talousarvion 32 942 eurolla, tulot 246 000 euroa puolestaan ylittivät talousarvion 11 000 eurolla. Ruokahuollon nettotuloksi jäi 44 000 euroa, mikä oli 12 000 euroa talousarviota parempi. Hyvinvointialueen perustamisen myötä ruokahuoltoon tulee toiminnallisia muutoksia. Kunnan on turvattava toimivat ruokahuollon palvelut jatkossakin. Avoin tulee olla erilaisille järjestelyille. Ruokahuollon toimintavolyymi pysyi jokseenkin edellisen vuoden mukaisena. Ruokasali myynti on ollut suljettuna koronaepidemian vuoksi.

Infra-tukipalvelut vastaa kaukolämpö ja vesi- ja viemärlaitostoiminnasta. Infra-tukipalvelujen menot olivat 406 000 euroa ja ne ylittivät talousarvion 82 000 eurolla. Tulot olivat 559 000 euroa mikä oli 44 000 euroa vähemmän, kun talousarviossa arviointiin. Nettona toiminta tuotti ylijäämää 152 000 euroa mikä oli 126 000 euroa ennakoitua pienempi.

Oma lämpölaite aloitti toimintansa lokakuussa 2021. Aikaisemmin lämmöntoimitus ostettiin Kivijärven Lämpö Oy:ltä. Sekä vesi- ja viemärlaitoksen että kaukolämpölaitoksen osalta uusien liittyjien saaminen olisi talouden kannalta perusteltua.

Vesihuoltolaitoksen alijäämä oli 44 584,57 euroa (ed. v. -36 517,31 euroa). Laitoksen liikevaihto laski 0,7 %. Peruspääomasta maksettava korvaus oli 19 091 euroa eli sama kuin edellisvuonna. Laitoksen kannattavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Samoin vesihuoltolaitoksen pitemmän aikavälin korjaustarpeista tulisi olla selkeä näkemys. Kunnan metsän myyntitulot olivat 66 699,53 €, talousarvioon oli ennakoitu myyntituloja 60 000 €.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tyhjien tilojen markkinoinnissa tulee olla aktiivinen.

2.2.5 Investoinnit

Investointimenoihin oli varattu talousarviossa 554 500 euroa. Toteutuma oli 117 800 euroa. Talousarviosäästöä jäi 436 600 euroa. Suurin säästö syntyi siitä, että runkovesijohtoa ei uusittu suunnitellussa laajuudessaan. Talousarviossa oli varattu 200 000 euroa mutta toteutuneet kustannukset olivat 1 260 euroa. Muita taloudellisesti merkittäviä investointeja, jotka eivät toteutuneet olivat jätevesipuhdistamon ohjelma, maanvarasto ja -lajitusalue, kaavateiden asfaltointi ja korjaukset sekä virastotalon katon uusiminen. Investointituloja ei ollut, talousarviossa ei ennakoitu em. tuloja.

2.3. Konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Kunnan konsernirakenne on säilynyt edellisen vuoden mukaisena. Vuoden 2022 talousarviossa tytäryhtiöille on asetettu tavoitteeksi toimia toiminnassaan ja talouden hoidossaan kustannustehokkaasti niin, että taloyhtiöiden huoneistojen vuokrausaste on korkea sekä että Suomenselän Lentokenttä Oy:n toiminta jatkuu ja lentokenttäalue pysyy käyttökunnossa. Taloyhtiöiden käyttöaste oli vuonna 2022 hyvä. Useiden eri yritysten työntekijöille on kausittain vuokrattu asuntoja. Kivijärven Vuokratalot Oy:n tulos painui hieman miinukselle poistojen vuoksi. Kunnan konsernivetot ja vastuut on 10,2 milj.euroa (asukasta kohden 9.586 euroa). Pelkkä konsernilainakanta on 9,6 milj.euroa (asukasta kohden 9.572 euroa). Konsernivetkojen ja vastuiden määrä on lievästi alentunut edellisestä vuodesta. Kertynyttä ylijäämää on 2,124 milj.euroa.

2.4 Henkilöstö

Henkilöstöstä on esitetty ohjeiden mukaiset tiedot toimintakertomuksessa. Erillistä henkilöstötilinpäätöstä ei ole laadittu. Henkilökunnan määrä on edellisvuoden tasossa ollen 46 henkeä vuonna 2022 (43 henkeä vuonna 2021). Henkilöstökulut nousivat edellisestä vuodesta ja olivat 2,048 milj. euroa. (2,025 milj. euroa vuonna 2021). Sairaspoissaolojen määrä lisääntyi merkittävästi edelliseen vuoteen ja oli 969 päivää, kun se oli edellisvuonna 299 päivää.

Henkilöstön työssäjaksamiseen ja työhyvinvoinnin edistämiseen henkilöstön käytössä on ollut kuntosalia ja viikoittainen liikuntasalivuoro. Toimintakertomuksen mukaan työhyvinvointia selvitetään vuosittain osastoittain työterveyshuollon työtyytyväisyyskyselyin. Tammikuussa 2022 on tehty työhyvinvointikysely suoraan kunnan alaisille. Kyselyn tuloksena keskimäärin arvosanat olivat hyviä. n. 83 %:n mielestä asiat olivat hyvin. Suurimmat haasteet todettiin olevan viestinnässä, esim. koronaohjeet. Työntekijät olivat tyytyväisiä, että tällainen työhyvinvointikysely tehtiin. Toivottiin, että kyselyn perusteella havaittuihin puutteisiin myös tartutaan. Työsuojeluasioihin suhtaudutaan vakavasti. Työtyytyväisyyskyselyn tuloksia voisi avata yleisellä tasolla myös toimintakertomuksessa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan pienen henkilöstömäärän vuoksi on tärkeää kehittää työkiertoa ja varallaoloa sekä toimia esimerkiksi yhteistyössä lähialueiden kuntien kanssa, jotta tarvittavat sijaisuudet saadaan hoidettua.

3. Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteinen arviointi – hyvinvoinnin edistäminen

Tämä luku on Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen tarkastuslautakuntien puheenjohtajien verkostossa tehty yhteinen arviointi. Arvioinnin tavoite on tuottaa Keski-Suomen hyvinvointialueen ja kuntien valtuustoille tietoa keskeisistä yhdyspinoilla tapahtuvista toiminnoista, joiden onnistumisella on merkitystä hyvinvointialueen ja kuntien talouteen sekä asukkaiden saamiin palveluihin.

Tarkastuslautakunnat ovat sopineet toimintakäytännöistään ja vuosittaisista temaattisista arviointikokonaisuuksistaan. Vuoden 2022 arviointiin valittiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoitusperusteen eli HYTE-kertoimen perusteella kunnille ja hyvinvointialueelle jaettavan valtion rahoituksen tarkastelu. HYTE-kertoimen mukaisista indikaattoreista valittiin tarkempaan tarkasteluun ne, jotka liittyvät työllisyyden edistämiseen.

Kuntien valtionosuuksiin ja hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on tullut vuoden 2023 alusta alkaen uusi laskentatekijä: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustinraha, jonka suuruus nousee, mikäli muutos HYTE-kertoimen mukaisissa indikaattoreissa on positiivinen. Kuntia ja hyvinvointialueita ei verrata keskenään, vaan rahoitusperusteena käytetään oman toiminnan muutosta. Kunnan järjestämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö vaikuttaa hyvinvointialueen indikaattoreihin ja hyvinvointialueen järjestämät palvelut puolestaan kuntalaisten hyvinvointiin ja sitä mittaaviin indikaattoreihin.

Arviointikysymykset:

- Mikä on HYTE-kertoimen rahoitusosuus Keski-Suomen kunnille ja hyvinvointialueelle?
- Mistä indikaattoreista HYTE-kerroin muodostuu?
- Mikä on Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen tilannekuva taulukon 2 mukaisissa työllisyyden edistämisen indikaattoreissa?

HYTE-kertoimen rahoitusosuus

HYTE-kertoimen perusteella kunnille ja hyvinvointialueelle jaettava valtion rahoitus on merkittävä. HYTE-kertoimen perusteella jaetaan noin 1 prosentti hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta ja yhtä lailla sen perusteella jaetaan kaikkien Suomen kuntien kesken noin 100 miljoonaa euroa. Keski-suomalaisien kuntien osuus tästä on noin 5,0 miljoonaa euroa, ja hyvinvointialueelle jaettava valtion rahoitus on suuruudeltaan noin 10,75 miljoonaa euroa.

Kunnille HYTE-kertoimen perusteella kohdistuva valtion rahoitus on keskimäärin 18,23 euroa asukasta kohti, vaihteluvälin ollessa 7,50 eurosta 22 euroon.

HYTE-kerroin vaikuttaa laskentaperusteena valtion rahoituksen määrään kunnissa heti vuodesta 2023 lähtien, mutta hyvinvointialueen kohdalla vasta vuodesta 2026 lähtien. Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta 617/2021 tuli voimaan vuoden 2023 alusta, mutta siinä kuvattua HYTE-laskentaperustetta sovelletaan lain 33 § mukaisesti kuitenkin vasta vuoden 2026 alusta. Vuosina 2023–2025 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella määräytyvä summa jaetaan hyvinvointialueille asukasmäärän mukaisesti. HYTE-kerroin - kannustin hyvinvointialueille - THL

Taulukko 1: Alla olevassa taulukossa on HYTE-kertoimen osuus Keski-Suomen kunnissa vuonna 2021 (lähde: Sotkanet) ja vuonna 2023 (Lähde: Kuntaliiton valtionosuuslaskuri, väestön määrä molemmissa sarakeissa vuodelta 2021).

Kunta	HYTE-osuus vuonna 2021, €	HYTE-osuus vuonna 2023, €	Asukasluku 2021	HYTE €/asukas, kaksi saraketta	ed.
Hankasalmi	83 826	74 134	4683	15,83	
Joutsa	64 371	60 897	4263	14,29	
Jyväskylä	2 701 645	3 091 281	144473	21,40	
Jämsä	379 526	375 229	19767	18,98	
Kannonkoski	16 256	23 374	1311	17,83	

Karstula	58 120	66 119	3774	17,52
Keuruu	170 918	161 929	9443	17,15
Kinnula	19 763	21 462	1581	13,57
Kivijärvi	16 973	18 119	1088	16,65
Konnevesi	34 135	38 929	2586	15,05
Kyyjärvi	23 531	22 073	1232	17,92
Laukaa	306 244	314 362	18788	16,73
Luhanka	7 592	7 687	703	10,93
Multia	17 558	21 820	1488	14,66
Muurame	213 733	188 651	10426	18,09
Petäjavesi	45 975	55 029	3678	14,96
Pihtipudas	55 771	65 694	3873	16,96
Saarijärvi	123 080	131 335	9117	14,41
Toivakka	43 921	32 849	2387	13,76
Uurainen	67 229	71 541	3634	19,69
Viitasaari	108 653	105 025	6070	17,30
Äänekoski	302 247	295 245	18318	16,12

Mikään Keski-Suomen kunta ei vuoden 2023 tiedoilla ole saanut maksimimäärää.

HYTE-kertoimen mukaiset indikaattorit kunnassa ja hyvinvointialueella

Kuntien ja hyvinvointialueen HYTE-kertoimet muodostuvat hieman toisistaan poikkeavista indikaattoreista, jotka on kuvattu taulukkoon 2.

Kunnan prosessi-indikaattorit kuvaavat voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille/prosessi-indikaattorit>

Taulukko 2:

Kunnissa	
<p>Prosessi-indikaattorit kuvaavat kunnan voimavaroja ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 15 indikaattoria kuvaavat kuntajohdon, liikunnan, peruskoulujen sekä kulttuurin toimintaa ja tiedot on saatavissa TEA-viisarista. 	<p>Tulosindikaattorit (6 kpl) kuvaavat muutosta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista 2. Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista 3. <i>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä</i> 4. <i>Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä</i> 5. <i>Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä</i> 6. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä
Hyvinvointialueella	
<p>Prosessi-indikaattorit kuvaavat toimintaa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lastenneuvolan terveystarkastukset 2. Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset 3. Koulukuraattoriресурssi 4. Koulupsykologiresurssi 5. Lasten rokotukset 6. Alkoholi 7. Tyypin 2 diabetes 	<p>Tulosindikaattorit (5 kpl) kuvaavat muutosta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitojaksot ja/tai sairaalassa hoidetut potilaat 2. Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

8. Työttömien terveystarkastukset

3. *Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta*
4. *Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta*
5. *Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä*

Vuoden 2022 teema: työllisyyden edistämisen tilannekuva

Työllisyyden edistäminen kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla tarkoittaa ensisijaisesti vaikeasti työllistyvien aseman parantamista työmarkkinoilla, kuten työttömien terveystarkastusten toteuttamista.

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit kunnassa		2017	2021
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (3219)	Koko maa	8,1	7,3
	Keski-Suomi	6,5	6,3
	Kivijärvi	9,7	24,7
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (sama sekä kunnissa että hyvinvointialueella) (234)	Koko maa	2,8	2,7
	Keski-Suomi	2,8	3,0
	Kivijärvi	1,9	2,0
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (306)	Koko maa	6,9	6,3
	Keski-Suomi	7,7	7,0
	Kivijärvi	17,3	11,7

Keski-Suomessa koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten asema ei ole parantunut samassa suhteessa kuin koko maassa. Toimeentulotukea saaneiden työkäisten määrä ei ole vähentynyt samassa suhteessa kuin koko maassa. Työkyvyttömyyseläkettä saavien työkäisten määrä on vähentynyt samassa suhteessa kuin koko maassa.

NEET-nuorten määrä koko ikäluokasta on korkea.

Työllisyyden edistämisen HYTE-indikaattorit hyvinvointialueella		2017	2021
Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta (5387)	Koko maa	16,9	18,3*
	Keski-Suomi	18,9	19,8*
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta (sama sekä kunnissa että hyvinvointialueella) (234)	Koko maa	2,8	2,7
	Keski-Suomi	2,8	3,0
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (4837)	Koko maa	1,2*	1,2
	Keski-Suomi	1,5*	1,4
Työttömien terveystarkastukset, % työttömistä (5274)	Koko maa	2,4	3,5
	Keski-Suomi	1,4	0,6

* Tieto vuodelta 2020

Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään jää Keski-Suomen kohdalla huomattavasti alle koko Suomen keskiarvon. Työttömien terveystarkastukset ovat toteutuneet keskimäärin muuta maata heikommin.

Terveystarkastuslain (1326/2010, 13 §) mukaan työttömien terveyspalvelujen keskeisiä elementtejä ovat

- terveystarkastus ja terveysneuvonta
- työ- ja toimintakyvyn selvittäminen ja tukeminen
- ja niiden edellyttämä moniammatillinen yhteistyö.

Työttömien työ- ja toimintakykyä täytyy arvioida asiakkaan tarpeen mukaan työttömyyden eri vaiheissa perusterveydenhuollossa ja tarpeen vaatiessa erikoissairaanhoidossa. Tarvittaessa henkilöt on ohjattava hoitoon tai lääkinnälliseen, ammatilliseen tai sosiaaliseen kuntoutukseen.

Tarkastuslautakuntien yhteenveto hyvinvointiin ja terveyteen investoimisesta ja kehittämisehdotukset hyvinvointialueen ja kuntien valtuustoille

HYTE-kertoimen mukainen rahoitusosuus hyvinvointialueelle ja kunnille on merkittävä. HYTE-kerroin muodostuu mittareista, joiden osoittaman tilanteen parantamisella on vaikutusta kunnan ja hyvinvointialueen saamaan rahoitukseen.

HYTE-kertoimeen sisältyvät hyvinvointiteemat ovat keskeisiä kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnassa, sillä sekä kuntien että hyvinvointialueen toimenpiteet vaikuttavat asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tilaan.

Työllisyyden edistäminen muodostaa merkittävän osan HYTE-kertoimesta. Keski-Suomen luvut poikkeavat työllisyyden edistämisessä muusta Suomesta, erityisesti työttömien terveystarkastusten osalta.

Mihin yhdyspintayhteistyöhön kunnat ja hyvinvointialue aikovat ryhtyä työllisyyden edistämiseen liittyvien HYTE-indikaattoreiden parantamiseksi?

3.1 Työhyvinvoinnin tukeminen

Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen tarkastuslautakuntien puheenjohtajat ovat arvioineet kuntien vuoden 2021 henkilöstökertomuksissa raportoituja henkilöstön työhyvinvoinnin kannustimia. Kuntien henkilöstökertomuksista on poimittu toimenpiteitä, jotka tukevat työyhteisön ihmislähtöisyyttä, työn tekemisen merkityksellisuyttä ja työntekijöiden sujuvia arjen käytäntöjä.

Arviointikysymykset:

- Miten kunnat ja hyvinvointialue yhdessä edistävät työhyvinvointia ja Keski-Suomen kuntien ja hyvinvointialueen vetovoimaisuutta työnantajana?
- Millaisia työhyvinvointia edistäviä käytäntöjä on tähän mennessä käytetty kunnissa?

Työntekijöillä on ratkaiseva rooli hyvinvointialueuudistuksen ja kuntayhteistyön onnistumisessa. Taulukkoon on poimittu Keski-Suomen kuntien henkilöstökertomuksista vuodelta 2021 kirjauksia, joiden mukaisilla toimenpiteillä tuetaan henkilöstön työhyvinvointia. Henkilöstökertomuksista kerättiin lausumia, jotka kertovat työn ihmislähtöisyydestä ja merkityksellisyydestä. Toisaalta kerättiin konkreettisia toimenpiteitä, joilla tuetaan työntekijöiden sujuvaa arkea. (Taulukko alla.)

Ihmislähtöisyys	Merkityksellinen työ	Sujuvat arjen käytännöt
<p>Osaamisen jakamisen menetelmät</p> <ul style="list-style-type: none"> Edistetään hiljaisen tiedon jakamista ja edistetään vertaisoppimista. Henkilöstön tieto- taito ja osaaminen vastaavat vaadittua tasoa. <p>Koulutustarpeet arvioidaan säännöllisesti ja koulutukset pidetään ajan tasalla.</p> <ul style="list-style-type: none"> Kouluttautumiseen kannustaminen. Työntekijän osaamisen kasvaessa voidaan tarjota vastaavia työtehtäviä. Työnantaja voi ottaa huomioon tietystä määrin henkilön vahvuuksia sekä mielenkiinnon kohteita työssä. <p>Edistetään henkilöstön työkykyä</p> <ul style="list-style-type: none"> Työterveydenhuollon antama tuki Henkilöstö toimii yritteliäästi ja vastuuntuntoisesti. <p>Työyhteisön jäsenet ovat tietoisia strategiasta ja sen mukaisista arvoista.</p> <ul style="list-style-type: none"> Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus toteutuu työyhteisössä. <p>Rekryointitarvetta tarkastellaan säännöllisesti</p>	<p>Työ koetaan vaikuttavaksi</p> <ul style="list-style-type: none"> Työn mielekkyys säilyy muutoksista huolimatta. Henkilöstön on mahdollista tuottaa palvelut laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti. <p>Sosiaalinen pääoma, yhteisöllisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhteisöllisyys; yhdessä tekeminen ja toisista välittäminen. Vastuu omasta ja työkavereiden työhyvin-voinnista ja työstä selviytymisestä. Monipuolinen henkilöstö-rakenne <p>Onnistumis-/ kehitys – ja työyhteisökeskustelut toteutetaan säännöllisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> Selkeät työnkuvat Työyhteisön jäsenet ovat tietoisia työyksikkönsä toiminta-tavoitteista, taloudesta ja toimintaperiaatteista. <p>Motivaation ylläpitäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Työntekijällä on mahdollisuus edetä organisaatiossa koulutustaan vastaavasti. Kehittyminen omassa työtehtävässä. 	<p>Työnantajan tarjoamat hyvinvointiedut</p> <ul style="list-style-type: none"> kuntoiluun kannustaminen Yhteiskäyttöpyörät <p>Muutoskykyisyyden vahvistaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> työnkierto, muuntokoulutus <p>Yksilöllisten elämäntilanteiden huomioiminen, työsuhteen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> Töiden uudelleen järjestelyt, erilaiset työsuhdemuodot, Itsensä sekä oman työnteon johtaminen. Itseohjautuvuus. Työn ja perheen yhteen-sovittaminen. Joustavat työjärjestelyt kuten esim. etätö, työkyvyn alentuessa. Työtä sovitetaan henkilön elämäntilanteeseen. <p>Henkilöstökyselyiden toteuttaminen</p>

Tarkastuslautakuntien yhteenveto työhyvinvoinnin edistämisestä ja kehittämisehdotukset

Miten Keski-Suomen kunnat ja hyvinvointialue turvaavat yhdessä osaavan työvoiman pito- ja vetovoiman työhyvinvoinnin keinoin?

4. YHTEENVETO

Tarkastuslautakunnan saaman käsityksen mukaan kunta on pystynyt tarjoamaan kuntalaisille kohtuulliset peruspalvelut. Kunnan toiminnalle näiltä osin asetetut tavoitteet ovat siten saavutettu.

Kunnan taloudellinen asema parani merkittävästi vuoden aikana ja ylijäämä oli 1,439 milj. euroa Kunnan taseessa on tilikauden jälkeen kumulatiivista ylijäämää 4,106 milj. euroa. Tilikauden hyvä tulos johtui suurelta osin koronatuista sekä valtionosuuksien tasauksesta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtyminen hyvinvointialueelle tulee merkittävästi muuttamaan kunnan toimintaa. Jatkossa toiminta keskittyy opetus- ja vapaa-aikapalveluihin, teknisiin palveluihin ja elinkeinoelämän palveluihin. Riskejä voi muodostua kunnan kiinteistökannasta, miten hyvin niitä pystytään jatkossa hyödyntämään.

Tarkastuslautakunta esittää kunnan luottamushenkilöille ja henkilöstölle kiitokset kunnan hyväksi tehdystä työstä vuonna 2022.

5. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS KUNNANVALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2022 kunnanvaltuuston käsiteltäväksi ja esittää, että kunnanvaltuusto pyytää kunnanhallituksen kannanoton arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin niin, että ne voidaan käsitellä vuoden 2023 syyskauden valtuuston kokouksissa.

Tarkastuslautakunta esittää, että kunnanvaltuusto pyytää kunnanhallitusta laatimaan talouden ja toiminnan suunnitelman, jossa selkeästi analysoidaan mitkä ovat kunnan talouden toiminnan raamit ja mahdollisuudet hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen.

Kivijärvi 7.6. 2023

Riku Kalmari
puheenjohtaja

Eeva-Liisa Tobiasson
varapuheenjohtaja

Aimo Aarrekangas
jäsen

Olavi Hakkarainen
jäsen